

บทที่ 10

บุคลิกภาพที่ผิดปกติ (Personality Disorders)

เนื้อหา

- สาเหตุของบุคลิกภาพแปรปรวน
- ประเภทต่าง ๆ ของบุคลิกภาพแปรปรวน

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจคำว่าบุคลิกภาพเสียก่อน คำว่า “บุคลิกภาพ” หมายถึง แบบฉบับลักษณะนิสัยของบุคคลที่แสดงต่อผู้อื่น รวมทั้งลักษณะกิริยาท่าทางการแสดงออกทางอารมณ์ ความคิดอ่าน ค่านิยม เจตคติ ตลอดจนพฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบสนองทั้งทางร่างกายและจิตใจ ใครมีบุคลิกภาพแบบใดภายใต้สถานการณ์ทำนองเดียวกันหรือสิ่งเร้าคล้าย ๆ กัน จะมีปฏิกิริยาตอบสนองแบบเดียวกันตลอดไป

บุคลิกภาพของบุคคลมีมากมายหลายแบบ บางคนเป็นคนสุภาพเรียบร้อย ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียรและมีความกระตือรือร้น แต่บางคนก้าวร้าว ดื้อรั้นหรือเฉื่อยชา ฯลฯ บุคลิกภาพที่มีลักษณะต่างจากของคนทั่วไปมาก ๆ ถือว่าเป็น “บุคลิกภาพแปรปรวน” ซึ่งเป็นบุคลิกภาพที่อาจสร้างความเดือดร้อนให้บุคคลที่เป็นเจ้าของและสังคมได้

ตามคำจำกัดความของคำว่าบุคลิกภาพแปรปรวน หมายถึง กลุ่มของความผิดปกติทางพฤติกรรมที่ฝังรากลึก ยากแก่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งโดยทั่วไปจะเริ่มปรากฏในวัยรุ่นหรืออาจเร็วกว่านั้น และจะดำเนินต่อไปเกือบตลอดชีวิตผู้ใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามลักษณะดังกล่าวจะชัดเจนน้อยลงในวัยกลางคนและวัยชรา

ลักษณะของบุคลิกภาพแปรปรวน

บุคลิกภาพแปรปรวนเป็นบุคลิกภาพที่แตกต่างจากบุคลิกภาพของส่วนใหญ่เป็นอย่างมาก และเป็นอยู่นาน แต่โดยทั่วไปจะไม่ทำให้เกิดอาการที่รบกวนบุคคลผู้นั้น ดังนั้นบุคคลซึ่งมีบุคลิกภาพแปรปรวนจึงมักจะไม่นำขอความช่วยเหลือจากแพทย์ด้วยตนเอง แต่โดยที่บุคคลซึ่งมีบุคลิกภาพแปรปรวนจะทนต่อความตึงเครียดและความคับข้องใจได้น้อยกว่าคนธรรมดา เช่น เมื่อมีความกดดันเพียงเล็กน้อย อาจวิตกกังวลอย่างมาก หรือถ้าความกดดันมากอาจเกิดอาการของโรค

PC 345

199

PC 345

199

บุคลิกภาพแปรปรวนจะทนต่อความตึงเครียดและความคับข้องใจได้น้อยกว่าคนธรรมดา เช่น เมื่อมีความกดดันเพียงเล็กน้อย อาจวิตกกังวลอย่างมาก หรือถ้าความกดดันมากอาจเกิดอาการของโรค

แบบฝึกหัด

1. จงกล่าวถึงลักษณะของบุคลิกภาพแปรปรวน
2. บุคลิกภาพแปรปรวนมีกี่กลุ่มอะไรบ้าง
3. จงกล่าวถึงลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพแปรปรวนแต่ละชนิดตามที่ท่านทราบ
4. จงกล่าวถึงวิธีการที่ใช้ในการรักษาผู้ที่มีบุคลิกภาพแปรปรวน

จิตชั่วครวได้ รวมทั้งความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมักบกพร่องไป ทำให้บุคคลผู้นั้นดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโดยมีความสุขและความสำเร็จน้อยกว่าที่ควร ยกเว้นในบางอาชีพซึ่งยอมรับและส่งเสริมบุคลิกภาพแปรปรวนบางแบบ เช่น อาชีพที่เกี่ยวกับการบันเทิงหรือการแสดงมักยอมรับบุคลิกภาพแบบรักตนเองหรือแบบฮีสทีเรีย บุคคลที่มีบุคลิกภาพแปรปรวนแบบที่กล่าวนี้จึงอาจประสบความสำเร็จและความสำเร็จในชีวิตได้บ้าง

สาเหตุ

ปัจจุบันยังไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดบุคลิกภาพแปรปรวน แต่พบว่าปัจจัยที่อาจจะเป็นสาเหตุได้มีดังนี้

1. ลักษณะที่ติดตัวบุคคลผู้นั้นมาตั้งแต่เกิด เช่น ลักษณะประจำตัวเด็กแต่ละคนหรือการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ เช่นมีผู้พบว่าคนที่มีบุคลิกภาพแบบอันธพาลมักจะมีบิดามารดาเป็นอันธพาล แม้ว่าจะได้แยกเด็กไปให้คนอื่นเลี้ยงตั้งแต่วัยเด็กแล้วก็ตาม นอกจากนั้นยังพบว่าคนที่มีความบุคลิกภาพแบบอันธพาล จะมีลักษณะของคลื่นสมองผิดปกติบ่อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

2. การพัฒนาทางบุคลิกภาพ เช่น การอบรมเลี้ยงดูอย่างขาดความอบอุ่นในวัยทารกอาจทำให้ทารกนั้นกลายเป็นผู้ใหญ่ซึ่งขาดความไว้วางใจสิ่งแวดล้อม หรือยึดติดกับการพัฒนาทางบุคลิกภาพในระยะปาก คือเป็นคนที่รับประทานจุจิก ปากจัด ชอบวิจารณ์ หรือคิดสุราและยาเสพติด การเข้มงวดกวดขันเกี่ยวกับการขับถ่ายในวัย 1-3 ขวบ ซึ่งเป็นวัยที่ความสุขของเด็กอยู่ที่ทวารหนัก ก็อาจทำให้เด็กคนนั้นกลายเป็นคนพิถีพิถัน เจ้าระเบียบ เกร็งครัดในคุณธรรมหรือกังวลเรื่องความสะอาดมากเกินไป เป็นต้น

3. ประสบการณ์ในวัยเด็กอาจส่งเสริมพฤติกรรมที่ผิดปกติ เช่น

3.1 เมื่อทำไม่ดีแล้วได้รับรางวัล เช่น เมื่อเด็กต้องการอะไรซึ่งพ่อแม่ไม่ต้องการให้เด็กจะร้องเสียงดัง ลงดินกับพื้น หรือกระแทกศีรษะกับฝาผนัง ทำให้พ่อแม่จำต้องยอมให้สิ่งที่เด็กต้องการ เมื่อเป็นเช่นนี้บ่อย ๆ เด็กจะมีนิสัยเอาแต่ใจตน และแสดงอารมณ์รุนแรงเมื่อถูกขัดใจ

3.2 การถูกอบรมเลี้ยงดูที่เคร่งครัดเกินไป การที่พ่อแม่เคร่งครัดไม่ผ่อนปรนและขาดเหตุผลต่อเด็ก เมื่อเด็กประพฤติผิดไปจากสิ่งที่พ่อแม่กะเกณฑ์ไว้จะตำหนิหรือลงโทษเด็กโดยไม่ยอมรับฟังเหตุผลจากเด็ก อาจทำให้เด็กเป็นผู้มีพฤติกรรมก้าวร้าว และประพฤติตรงกันข้ามกับที่พ่อแม่ต้องการ

3.3 การที่บิดามารดาหรือบุคคลที่มีอำนาจในครอบครัวมีบุคลิกภาพผิดปกติเด็กอาจลอกเลียนลักษณะที่ผิดปกติเหล่านั้นได้

1. จิตบำบัดอย่างลึก (Intensive psychoanalytically oriented psychotherapy)
2. จิตบำบัดเฉพาะตัว (Individual therapy) การรักษาจะมุ่งเฉพาะพฤติกรรมที่ผิดปกติมากกว่าที่จะมุ่งที่ความขัดแย้งภายในจิตใจ
3. จิตบำบัดกลุ่ม

บุคลิกภาพที่ผิดปกติในเด็กวัยรุ่น

วอลตัน พบว่าเด็กวัยรุ่นมีบุคลิกภาพที่ผิดปกติ 3 ชนิดคือ

1. บุคลิกภาพชนิดเก็บกด เด็กพวกนี้มักมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นไม่ดี
2. บุคลิกภาพแปรปรวน เป็นพวกปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมยาก อารมณ์รุนแรงก้าวร้าว ไม่ยอมรับว่าเป็นผู้ผิด ทำให้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นไม่ดีเช่นเดียวกัน
3. พวกติดยาเสพติด เป็นพวกที่เชื่อถือไม่ได้ เอาแต่ใจตนเอง ตั้งคัมภีร์เกียจแบล็คเบิร์น ได้ศึกษาวัยรุ่นที่ประกอบอาชีพกรรมพพบว่าบุคลิกภาพของคนเหล่านี้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1. บุคลิกภาพที่มีความขบขี้มากเกินไป เป็นพวกที่ไม่ค่อยได้ทำความผิด แต่ถ้าทำแล้วกลายเป็นความผิดถาวรๆ ตามปกติพวกนี้ควบคุมความก้าวร้าวได้ดี แต่ถ้าอยู่ในภาวะทนไม่ได้จะแสดงออกอย่างรุนแรง

2. บุคลิกภาพชนิดขาดความขบขี้ เป็นพวกที่มักแสดงความก้าวร้าวออกมาเมื่อไม่พอใจ เป็นพวกที่เคยทำความผิดบ่อยๆ และเป็นความผิดไม่รุนแรง

4. ปัจจัยทางสังคม มีผู้ศึกษาบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบอันธพาลพบว่าบุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมและมีภูมิลำเนาอยู่ในเมือง บิดามารดามักทะเลาะกันเป็นประจำหรือแยกทางกัน ดิสุราหรือยาเสพติด หรือมีบุคลิกภาพแบบอันธพาล เพราะฉะนั้นปัจจัยทางสังคมอาจมีส่วนเป็นสาเหตุของบุคลิกภาพแปรปรวน ได้เช่นกัน

5. ความผิดปกติในหน้าที่ของสมอง เช่น โรคลมชัก การอักเสบของสมอง ฯลฯ ทำให้บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงได้ ในพวกที่เกิดสาเหตุที่ 5 บุคลิกภาพที่เปลี่ยนแปลงจะเกิดในขณะหรือหลังจากการป่วยด้วยโรคที่กล่าวมานั้น

การจำแนกบุคลิกภาพแปรปรวน

DSM – IV – TR ได้จัดกลุ่มบุคลิกภาพแปรปรวนเป็น 3 ประเภทตามลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้

1. Cluster A จะรวม paranoid , schizoid และ schizotypal personality disorders ซึ่งบุคลิกภาพของคนในกลุ่มนี้จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่ปกติ ตั้งแต่อาการความไม่ไว้วางใจ และช่างสงสัยไปจนถึงการแยกออกจากสังคม

2. Cluster B จะรวม histrionic , narcissistic , antisocial และ borderline personality disorders บุคลิกภาพของคนจัดว่าอยู่ในกลุ่มนี้ จะมีลักษณะเสแสร้ง เจ้าอารมณ์ ไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ขาดการไตร่ตรอง ซึ่งจะรวมไปถึงพฤติกรรมที่ต่อต้านสังคม (Antisocial) ซึ่งเป็นเหตุทำให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาทางกฎหมายมากกว่ากลุ่มแรก

3. Cluster C จะรวม avoidant , dependent และ obsessive – compulsive personality disorders ด้วยในกลุ่มนี้จะแตกต่างจากกลุ่มอื่นเพราะเป็นกลุ่มที่มีอาการของความวิตกกังวล (anxiety) และความกลัว (fearfulness) อยู่ในบุคลิกของตนเอง ซึ่งบางครั้งทำให้ยากในการแบ่งแยกคนเหล่านี้จากพวกที่มีความผิดปกติ เนื่องจาก anxiety กลุ่มนี้ถูกมองว่า anxieties ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง

1. บุคลิกภาพแบบหวาดระแวง (Paranoid Personality Disorder)

ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ มีความรู้สึกไวเกินควรต่อความผิดหวัง การถูกเหยียดหยามหรือการถูกปฏิเสธ และมีแนวโน้มจะเข้าใจการกระทำที่เป็นธรรมดา หรือการกระทำที่หวังดีของคนอื่นเป็นการก้าวร้าวหรือดูถูกดูหมิ่นตน และมีความรู้สึกฝังแน่นต่อตนเองจะต้องต่อสู้เพื่อสิทธิของตัวเอง คนเหล่านี้มักจะอิจฉาริษยาผู้อื่นหรือรู้สึกว่าตนมีความสำคัญมากเกินไปอาจ

อาจเรียกว่า dependent personality , inadequate personality , passive personality พบได้บ่อยในเพศหญิง ในเด็กและในวัยรุ่นการป่วยเป็นโรคเรื้อรังอาจทำให้เกิดบุคลิกภาพแบบนี้ได้ง่าย เมื่อมีบุคลิกภาพแบบนี้จะทำให้ความสัมพันธ์กับสังคมจะจำกัดอยู่เฉพาะ 2 - 3 คนที่ต้องพึ่งพาอาศัยเท่านั้น เพราะฉะนั้นงานอาชีพที่ต้องอาศัยความเป็นตัวของตัวเองมักจะเสีย คนพวกนี้มักเกิดโรคทางอารมณ์แบบเศร้าได้บ่อย

10. บุคลิกภาพแบบย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive – Compulsive Personality Disorder)

ประกอบด้วยลักษณะสำคัญคือ ขาดความมั่นใจ ระวังสงสัย และรู้สึกว่าทุกสิ่งทุกอย่างขาดตกบกพร่อง ทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อบาป ความระมัดระวังและความรอบคอบมากเกินไป เพื่อให้เกิดความมั่นใจ รวมทั้งมีความถือรั้นค้นหุ้รังด้วย แต่ความรุนแรงไม่ถึงขนาดมีอาการทางประสาท บุคลิกภาพแบบนี้พบค่อนข้างบ่อยและมักเป็นในผู้ชาย ทำให้เกิดการเสียสมรรถภาพในงานอาชีพ ยิ่งกว่านั้นอาจนำไปสู่การมีอาการแบบย้ำคิดย้ำทำ หรือแบบ hypochondriasis และโรคทางอารมณ์แบบเศร้า

ลักษณะสำคัญ

1. ขาดความสามารถที่จะแสดงความอบอุ่นและความสุภาพต่อผู้อื่น
2. ไม่ค่อยเข้าใจปัญหาทั้งหมด มักจะสนใจรายละเอียด กฎเกณฑ์หรือระเบียบเล็ก ๆ น้อยๆ ของปัญหาซึ่งไม่สำคัญ
3. ต้องการให้ผู้อื่นกระทำตามวิธีของตน โดยไม่สำนึกถึงความรู้สึกของผู้อื่นเกี่ยวกับการกระทำเช่นนี้ของตน
4. อุทิศตนให้กับงานและผลงานของตน โดยไม่คำนึงถึงความสุขหรือคุณค่าแห่งมนุษยสัมพันธ์
5. ตัดสินใจไม่ได้ มักไม่ค่อยกล้าตัดสินใจ เนื่องจากกลัวความผิดพลาดมากเกินไป

การรักษาบุคลิกภาพแปรปรวน

การรักษาปัญหาบุคลิกภาพแปรปรวนเป็นสิ่งที่ลำบากมาก เพราะบุคคลผู้นั้นมักไม่มีความต้องการจะรักษา การมาพบแพทย์มักเนื่องจากผู้อื่น เช่น บิดามารดา คู่สมรส หรือนายจ้างรบเร้าให้มา แต่บางรายที่มาเพราะกังวลจากผลสะท้อนทางสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนหรือเพราะเริ่มค่อย ๆ เข้าใจว่าตนผิดปกติ หลักการรักษาคือ

รู้สึกว่าคุณอื่นเหยียดหยามหรือเอาเปรียบ ยิ่งกว่านั้นยังก้าวร้าวและดื้อรั้น และทุกรายจะคิดถึงตนเองมากผิดปกติ

โดยทั่วไปบุคคลที่มีบุคลิกภาพแปรปรวนแบบนี้มักจะรู้ตัว และปิดบังความคิดที่ผิดปกติของตนไว้ได้ แต่อย่างไรก็ตามมักพบปัญหาในงานอาชีพ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเจ้านายหรือผู้ร่วมงาน และในรายที่เป็นรุนแรงความสัมพันธ์กับบุคคลทุกคนจะเสียอย่างมาก ในปัจจุบันยังไม่สามารถบอกได้แน่นอนว่าบุคลิกภาพแบบนี้เกี่ยวข้องกับโรคจิตเภทแบบหวาดระแวงหรืออาการหวาดระแวงอื่น ๆ

ลักษณะสำคัญ

1. มีความระแวงสงสัยอย่างมากโดยไม่มีเหตุผล และขาดความไว้วางใจผู้อื่น โดยแสดงลักษณะต่อไปนี้อย่างน้อย 3 ประการ

1.1 คาดว่าผู้อื่นมีเล่ห์เหลี่ยม หรือเป็นอันตรายต่อตน

1.2 ระมัดระวังตัวมากเกินไปโดยการพินิจพิเคราะห์สิ่งแวดล้อมกันหาว่ามีการคุกคามต่อตนหรือไม่ หรือระมัดระวังตัวมากโดยไม่จำเป็น

1.3 ปิดบังหรือมีความลับ

1.4 ไม่ยอมรับการตำหนิอย่างมีเหตุผล

1.5 ไม่ไว้วางใจผู้อื่นว่าจะซื่อสัตย์ต่อตน

1.6 สนใจเกี่ยวกับเบื้องหลังที่เคลือบแฝง และความหมายพิเศษของสิ่งต่าง ๆ

1.7 สนใจเกี่ยวกับส่วนเล็ก ๆ น้อย ๆ ของเรื่องต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงเรื่องทั้งหมด

1.8 อิจฉาริษยา

2. อารมณ์หวั่นไหวง่าย โดยแสดงลักษณะต่อไปนี้อย่างน้อย 2 ประการคือ

2.1 ถือโกรธในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยง่าย

2.2 ทำปัญหาเล็กให้ใหญ่เป็นปัญหาใหญ่

2.3 พร้อมที่จะต่อสู้เมื่อถูกคุกคาม

2.4 ไม่สามารถผ่อนคลายความตึงเครียดของตนเองได้

3. อารมณ์แคบ (restricted affectivity) ซึ่งแสดงลักษณะต่อไปนี้อย่างน้อย 2 ประการคือ

3.1 ลักษณะภายนอกดูชาเย็นและไม่มีอารมณ์

3.2 มักทำอะไรโดยอาศัยแต่เหตุผล ไม่คำนึงถึงอารมณ์หรือความรู้สึกเลย

3.3 ขาดอารมณ์ขันอย่างแท้จริง

จากการที่มีปัญหาด้าน self – identity ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าลักษณะเหล่านี้ จะเกิดขึ้นร่วมกับอาการอื่น ๆ ในความผิดปกติตั้งแต่เริ่มของอารมณ์ ความกระวนกระวายใจ(โดยเฉพาะเรื่อง panic) การกินที่ผิดปกติ(eating disorder) โดยเฉพาะเรื่องของ mood disorder ในคนที่ถูกวินิจฉัยว่าเป็น borderline มักจะมีลักษณะที่ต่างจาก depressive ที่พวก borderline จะมี chronic feelings of loneliness และมองดูความสัมพันธ์ในครอบครัวและเพื่อนอย่างไม่เป็นมิตร และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับสังคมด้วย

8. Avoidant Personality Disorder

บุคลิกภาพของคนที่เป็น avoidant personality disorder จะมีลักษณะของคนที่มีลักษณะที่หลีกเลี่ยงสังคมอย่างรุนแรง มีการจำกัดการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและไม่เต็มใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการที่มีความรู้สึกไว ความกลัว การวิจารณ์และการถูกปฏิเสธ บุคคลที่มีลักษณะนี้จะไม่พยายามที่จะคบกับผู้อื่น มีความปรารถนาทางอารมณ์และความรู้สึกว่าเหวและเบื่อหน่าย ไม่เหมือนพวก Schizoid เพราะคนไข้ไม่ชอบการอยู่คนเดียว แต่ไม่สามารถที่จะรู้สึกสบายใจเมื่ออยู่กับคนอื่น ซึ่งทำให้เกิดความกระวนกระวายใจ อาจเป็นเพราะรู้สึกด้อยค่าและรู้สึกระมัดระวังตัวเองมากเกินไป เป็นเพราะมีความรู้สึกไวต่อการถูกปฏิเสธหรือการไม่ยอมรับของสังคม จะรู้สึกว่าตัวเองถูกเหยียดหยามหรือดูถูกถ้าไม่มีใครสนใจ บางคนจะพยายามหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่รู้สึกอับอาย ชีวิตเต็มไปด้วยเรื่องของการเสี่ยง คนกลุ่มนี้ไม่สามารถที่จะเผชิญกับความอับอายหรือคำวิจารณ์แม้แต่เพียงเล็กน้อย ๆ ต้องการที่จะได้รับการรับรองความสำเร็จตั้งแต่วัยยังไม่ได้ลงมือทำ ซึ่งถ้าไม่มีการรับรองก็ไม่ทำสิ่งนั้น

มีงานวิจัยบางชิ้นเสนอว่าคนที่มีความลักษณะ avoidance personality อาจมาจากความผิดปกติทางร่างกาย ซึ่งเริ่มตั้งแต่ยังเป็นเด็กทารกหรือเด็กเล็ก ซึ่งถูกเสริมแรงโดยสิ่งแวดล้อมและกลายมาเป็นบุคลิกภาพต่อ ๆ มาในภายหลัง ความแตกต่างระหว่าง Schizoid กับ avoidant personality คือ avoidance ทนต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์ อาย และรู้สึกไม่มั่นคงในขณะที่พวก Schizoid จะแยกตัวเอง เย็นชา และไม่สนใจคำวิพากษ์วิจารณ์

9. บุคลิกภาพแบบอ่อนแอ (Dependent Personality Disorder)

ประกอบด้วยลักษณะสำคัญคือ มักทำตามความต้องการของผู้ใหญ่หรือผู้อื่นง่ายมีการตอบสนองต่อความต้องการในชีวิตประจำวันของคนน้อย ไม่มีพลังซึ่งอาจแสดงออกทางด้านเซ็กซ์ - ปัญหาและอารมณ์ และหวั่นไหวง่ายต่อความกดดันทุกชนิด รวมทั้งมองโลกแต่ในแง่ร้ายอยู่เสมอและไม่ค่อยมีอารมณ์สนุกสนานรื่นเริง

3.4 ไม่มีความรู้สึกอ่อนโยนหรือความรู้สึกซาบซึ้งในเรื่องต่าง ๆ

2. บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Schizoid Personality Disorder)

ประกอบด้วยลักษณะสำคัญคือ ซื่อซาย ไม่ค่อยพูด และแยกตัวจากสังคมหรือจากการใกล้ชิดกับผู้อื่น ร่วมกับเพื่อฝันถึงเรื่องของตนเองบ่อย ๆ พฤติกรรมอาจแปลกไปบ้างหรือมีพฤติกรรมซึ่งแสดงว่าบุคคลนั้นพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ ซึ่งมีการแข่งขันหรือหลีกเลี่ยงการแสดงความรู้สึกหรือความก้าวร้าวของตนให้ผู้อื่นทราบ มักพบในคนซึ่งมีลักษณะเก็บตัว ไม่ชอบสังคมมาตั้งแต่เด็ก

เนื่องจากคนพวกนี้มีความสัมพันธ์ในด้านสังคมไม่ดี เพราะฉะนั้นความก้าวหน้าในอาชีพการงานจึงมักจะน้อย โดยเฉพาะถ้างานนั้นต้องอาศัยมนุษยสัมพันธ์ แต่อย่างไรก็ดีคนที่มีความบุคลิกภาพเช่นนี้บางคนซึ่งทำงานที่มีลักษณะต้องแยกตัวจากสังคมมาทำตามลำพังก็อาจประสบความสำเร็จอย่างสูงได้

จิตแพทย์บางคนเชื่อว่าบุคลิกภาพแบบนี้มีโอกาสดังเกิดโรคจิตเภทได้มากกว่าบุคลิกภาพแบบอื่น แต่ความจริงแล้วในปัจจุบันยังพิสูจน์ไม่ได้ ที่สามารถบอกได้แน่ก็คือลักษณะของบุคลิกภาพแบบนี้เป็น prodromal phase ของโรคจิตเภท

ลักษณะสำคัญ

1. อารมณ์ชาเย็นและเยือกแข็ง ไม่มีที่ท่าที่อบอุ่นและนุ่มนวลต่อผู้อื่น
2. ไม่ยินดียินร้ายต่อคำชม คำวิพากษ์วิจารณ์ หรือต่อความรู้สึกของผู้อื่น
3. มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลไม่มากกว่า 1 หรือ 2 คน ทั้งนี้รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวด้วย
4. ไม่มีคำพูด พฤติกรรม หรือความคิดแปลก ๆ

3. Schizotypal Personality Disorder

คนที่มีลักษณะของ schizotypal personality disorder ไม่ใช่แต่เพียงมีปัญหาด้านการเข้าสังคมแต่มีปัญหาด้านกระบวนการคิด การรับรู้ที่ผิดปกติเท่านั้นแต่มีลักษณะของความผิดปกติในการสื่อสาร และพฤติกรรมอีกด้วย ถึงแม้ว่า schizotypal personality กับ schizoid personality จะมีลักษณะของการแยกตัวออกจากสังคม แต่สามารถจะแยกหรือบอกความแตกต่างของ 2 ประเภทนี้ได้จากเรื่องของความคิดที่แปลกประหลาด การรับรู้และการพูดที่ไม่ปกติ ถึงแม้ว่าจะยังคงอยู่ในสังคมได้ตามปกติแต่มีความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือจากธรรมชาติ และถ้ามีความเครียดมาก ๆ อาจมีอาการ psychotic ประกอบด้วย ส่วนใหญ่มักจะเชื่อว่าตนเองมีเวทมนตร์หรือพลังพิเศษหรือไปมี

3.7 ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า หรือทำอะไรโดยขาดการยับยั้งชั่งใจ เช่น จะเดินทางก็
ไม่จัดการเรื่องงานให้เรียบร้อย หรือไม่มีเป้าหมายในการเดินทางว่าเมื่อไรจะกลับ หรือไม่รู้ว่าจะ
จะไปไหนเป็นเวลา 1 เดือนหรือมากกว่า

3.8 ไม่คำนึงถึงความซื่อสัตย์โดยการกล่าวคำเท็จบ่อย ๆ ใช้ชื่อปลอม คดโกงคนอื่น
เพื่อหากำไรใส่ตัว

3.9 ทำอะไรโสดโผน เช่น ขับรถขณะเมาสุรา หรือขับเร็วเกินไป

4. มีพฤติกรรมอันธพาล โดยการละเมิดสิทธิของผู้อื่นติดต่อกันโดยไม่มีระยะที่เป็นปกติ
อย่างน้อย 5 ปีในระหว่างช่วงอายุ 15 ปีจนถึงปัจจุบัน (ยกเว้นในกรณีที่ต้องนอนแหว่อยู่บนเตียง
ถูกกักกันในโรงพยาบาลหรือสถานกักกัน)

5. บุคลิกภาพแบบอันธพาลนี้ไม่ได้เกิดจากสภาวะปัญญาอ่อน โรควิตกกังวล หรือโรคจิต
ทางอารมณ์แบบคลั่ง

7. Borderline Personality Disorder

คนที่มีบุคลิกภาพจัดอยู่ใน borderline personality disorder จะมีลักษณะของการย่ำทำ
ความไม่คงที่ในเรื่องของการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น การมองตนเองและอารมณ์ คำว่า
borderline หรือ คาบเส้น โดยทั่วไปมักจะใช้กับคนที่มีความ "ความคิด" อยู่คาบเส้นระหว่าง neurotic กับ
psychotic แต่ในคนที่มีบุคลิกภาพแบบ borderline จะแสดงให้เห็นความผิดปกติที่ชัดเจนในเรื่อง
ของ "basic identity" ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองไม่คงที่ และแน่นอนย่อมจะเกี่ยวข้องไปถึงเรื่องของ
ความไม่คงที่ของความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย เช่น อาจจะไม่เลิกคบกับคนอื่นอย่างไม่มีเหตุผลเพราะเกิด
ความกลัวว่าคนอื่นจะเลิกคบตนเอง จะมีความรู้สึกอ่อนแอและอาจจะใช้คำพูดรุนแรงกับคนรัก
หรืออาจจะฆ่าตัวตายด้วยเหตุเล็กน้อย เพราะฉะนั้นคนไข้พวกนี้จะมีประวัติเกี่ยวกับการมีปัญหา
เรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือคนรัก และจบลงด้วยความขมขื่น

อารมณ์ของคนที่มีบุคลิกภาพแบบนี้จะไม่คงที่ คนไข้อาจจะระเบิดอารมณ์ออกมาด้วยการ
ที่ถูกกระตุ้นเพียงเล็กน้อย และไม่สามารถที่จะควบคุมความโกรธของตนเองได้ ทนต่อความคับ
ข้องใจได้น้อย และจะมีความรู้สึก "ว่างเปล่า" อยู่นาน เป็นเหตุให้ไม่สามารถที่จะอยู่คนเดียวได้
ซึ่งความรู้สึกที่ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทำให้เกิดความคิด หรือการกระทำที่จะทำให้ร้าย
ตนเอง ด้วยการกินมาก เล่นการพนัน มีเพศสัมพันธ์ ใช้สารเสพติด หรือขับรถอย่างน่ากลัว การ
พยายามฆ่าตัวตาย(การทำร้ายตนเอง) ก็เป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาใช้ในการบ่งบอกบุคลิกภาพผิดปกตินี้

ส่วนเรื่องของเวทมนต์คาถาต่าง ๆ และจากความคิดที่แปลก ๆ การพูดและพฤติกรรมทำให้คล้ายกับการมีลักษณะที่ไม่ปกติที่พบในคนไข้จิตเภท โดยทั่วไปคนไข้ที่มีลักษณะของ schizotypal personality disorder ครั้งแรกอาจจะถูกวินิจฉัยว่าเป็นโรคจิตเภทแบบ Simple หรือภายหลังเป็นโรคจิตเภท

ในปัจจุบันนี้ในวัยรุ่นที่มีอาการของ schizotypal personality มีแนวโน้มที่จะเพิ่มโอกาสที่พัฒนาเป็น Schizophrenia ในผู้ใหญ่ จากการศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีความผิดปกตินี้จะแสดงให้เห็นอาการที่ชัดเจนของการมีปัญหาด้านความตั้งใจ ความจำ ซึ่งเป็นสิ่งที่พบในคนไข้โรคจิตเภท ในความจริง schizotypal เป็นคำย่อของ “ Schizophrenic genotype ” นั่นเอง

ลักษณะพิเศษของ schizotypal personality คือรูปแบบของความคิด (thought patterns) ที่ขาดหายไป ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ทั้งหมด แต่คนไข้ก็ไม่สามารถที่จะเก็บรวบรวมทั้งหมด “ keep it all together ” ไว้ด้วยกันได้ รวมทั้งไม่สามารถที่จะดำเนินชีวิตตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ความสามารถขั้นนั้น เช่น ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ชัดเจน ไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนแม้จะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่แล้วก็ตาม

4. บุคลิกภาพแบบฮิสทีรีโอนิก (Histrionic Personality Disorder)

ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ เรียกร้องความสนใจ อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายไม่มั่นคง ไม่เป็นตัวของตัวเอง ต้องการความชื่นชมยินดีและความเอาใจใส่จากผู้อื่นมากผิดปกติ เพื่อฝัน ถูกชักจูงง่ายและจะแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางเพื่อเรียกร้องความสนใจ มักไม่บรรลุลักษณะทางเพศ เช่น เป็นกามตามค่าน บุคลิกภาพแบบนี้พบได้บ่อยโดยเฉพาะในเพศหญิง ผู้ป่วยมักมีปัญหาในด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในรายที่บุคลิกภาพแปรปรวนมาก ๆ อาจไม่สามารถทำหน้าที่ต่างๆ ของตนได้ และอาจเกิดปัญหาโรคจิตทางอารมณ์แบบเศร้า โรคจิตระยะสั้น ๆ (brief reactive psychosis)

ลักษณะสำคัญ

1. แสดงออกทางพฤติกรรมมากเกินไปจนคล้ายเล่นละคร โดยมีลักษณะที่จะกล่าวต่อไปนี้อย่างน้อย 3 ประการ
 - 1.1 แสดงออกทางอารมณ์มากเกินไป
 - 1.2 สนใจตนเองตลอดเวลา
 - 1.3 กระจายที่จะมีกิจกรรมหรือได้รับความตื่นเต้น
 - 1.4 ตีโพยตีพายหรือระเบิดอารมณ์โกรธอย่างไม่สมเหตุผล

2.4 หนีออกจากบ้านตลอดคืนอย่างน้อย 2 ครั้ง ขณะอาศัยอยู่กับบิดามารดาหรือบิดามารดาบุญธรรม

2.5 พுகปดเสมอ

2.6 สำส่อนทางเพศ

2.7 ดื่มสุราหรือใช้ยาอย่างผิด ๆ หลายครั้ง

2.8 ลักขโมย

2.9 มีพฤติกรรมที่ป่าเถื่อน

2.10 ผลการเรียนต่ำกว่าที่ควรจะเป็นอย่างมาก

2.11 ชอบก่อการทะเลาะวิวาท

3. ต้องมีลักษณะต่อไปนี้อย่างน้อย 4 ประการตั้งแต่อายุ 18 ปี

3.1 ไม่สามารถทำงานได้อย่างสม่ำเสมอ คือ จะเปลี่ยนงานบ่อยอย่างน้อย 3 งานในเวลา 5 ปี โดยไม่เกี่ยวกับลักษณะของงาน เศรษฐกิจ หรือ การเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล ตกงานเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 6 เดือนในเวลา 5 ปี หรือหนีงาน คือ มาสายหรือขาดงานอย่างน้อย 3 วันใน 1 เดือน หรือออกจากงานโดยไม่มีงานใหม่คอยอยู่หลายครั้ง

3.2 ขาดความสามารถรับผิดชอบในฐานะเป็นพ่อแม่ เช่น ปล่อยให้ลูกขาดอาหารเจ็บป่วยบ่อย ๆ เนื่องจากมาตรฐานทางอนามัยต่ำ เวลาลูกเจ็บหนักก็ไม่ได้ให้การรักษา เพื่อนบ้านต้องช่วยเหลือให้อาหารและที่อยู่แก่เด็ก ไม่จัดหาผู้ปกครองเด็กซึ่งอายุต่ำกว่า 6 ปีเมื่อตนซึ่งเป็นพ่อแม่ต้องออกไปนอกบ้านและจ่ายเงินส่วนตัวอย่างฟุ่มเฟือยทั้งที่เงินนั้นควรจะนำมาใช้จ่ายสิ่งที่จำเป็นในครอบครัว

3.3 ไม่เคารพกฎหมายโดยมีการลักขโมยบ่อย ๆ ประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายถูกจับหลายครั้ง และทำผิดคดีอาญา

3.4 ไม่สามารถมีความสัมพันธ์กับคู่ร่วมเพศ ดังจะเห็นว่ามีการหย่าและหรือแยกกันอยู่ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป หรือมีประวัติการสำส่อนทางเพศ ซึ่งได้แก่การมีคู่ร่วมเพศตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไปภายในระยะเวลา 1 ปี

3.5 หงุดหงิดหรือก้าวร้าว เห็นได้จากมีการต่อสู้หรือการกระทำรุนแรงรวมทั้งการดุด่าบุตรและคู่สมรส

3.6 ไม่รับผิดชอบเรื่องการเงิน เห็นได้จากการโกงหนี้ ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรหรือคนที่อยู่ในความอุปการะ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลผิดปกติไป โดยมีลักษณะที่จะกล่าวต่อไปนี้อย่างน้อย 2 ประการ

2.1 คนอื่นจะมองเห็นว่าคุณคนนั้นเป็นคนผิวเผิน ขาดความจริงใจทั้งที่ดูภายนอกอบอุ่นและมีเสน่ห์

2.2 เอาแต่ใจตนเอง และไม่เกรงใจใคร

2.3 ทิฐิและเรียกร้องจากผู้อื่นมาก

2.4 ช่วยตัวเองไม่ได้ต้องพึ่งผู้อื่น และต้องการความมั่นใจจากผู้อื่นตลอดเวลา

2.5 มักขู่ แสร้งทำ หรือพยายามฆ่าตัวตาย เพื่อจัดสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตน

5. Narcissistic Personality Disorder

บุคคลที่มีลักษณะของ narcissistic personality disorders แสดงลักษณะของคนที่ทำให้ความสำคัญกับตัวเอง และไม่สนใจกับความรู้สึกของคนอื่น ความรู้สึกของตัวเองเป็นผู้ยิ่งใหญ่ เป็นแนวโน้มแรกของลักษณะของคนไข้ที่จะได้รับการวินิจฉัยว่าเป็น narcissistic คนไข้จะมีแนวโน้มที่จะประเมินค่าความสามารถของตัวเองสูงกว่าความเป็นจริง และประเมินความสามารถของคนอื่นต่ำกว่าที่เป็นจริง ลักษณะพฤติกรรมจะเป็นแบบ stereotype (เช่น พูดถึงตัวเอง คุยโว โอ้อวดตัวเอง) เพื่อให้คนอื่นชื่นชมว่าเป็นคนเก่ง และมีจินตนาการถึงความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ของตนเอง เพราะความเชื่อที่ว่าตนเองเป็นคนพิเศษ และคิดว่าคนที่เข้าใจตนเองได้นั้นจะต้องเป็นคนที่มีความสามารถสูงกว่า หรือพยายามที่จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนประเภทนี้เท่านั้น เพื่อที่จะทำให้ตัวเองถูกมองว่า “ดี”

บุคลิกภาพแบบ narcissistic นอกจากจะมองดูตนเองเป็นศูนย์กลางแล้วยังเป็นพวกที่มองสิ่งต่าง ๆ ผ่านทางสายตาของตนเอง ในเด็กที่เริ่มมีบุคลิกภาพแบบนี้จะเริ่มจากการมองด้วยสายตาของตนเองไม่ฟังคนอื่นและในคนที่มีอาการมาก ๆ อาจจะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนและเมื่อโตขึ้นจะแสดงบุคลิกภาพแบบ narcissistic นอกจากจะไม่มีความรู้สึกต่อผู้อื่นแล้วยังเป็นธรรมดาที่จะแสดงอาการและเจตคติที่แสดงความหยิ่งโส หัวสูง โอวดคิ หรือดูถูกคนอื่นและในที่สุดจะรู้สึกอิจฉาผู้อื่นและคิดว่าคนอื่นอิจฉาตัวเอง และแน่นอนคนพวกนี้จะไม่ไปปรึกษาหรือรักษาตนเอง เพราะมองดูตนเองในฐานะของคนที่มีบุคลิกแบบ และไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง

นักวิจัยและนักจิตวิทยาเชื่อว่าคนที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบ narcissistic มีลักษณะที่เปราะบางแตกง่ายอยู่ภายใต้ท่าทางอวดเก่งหรือใหญ่โตของตนเอง ซึ่งเป็นเหตุให้พวกนี้สนใจกับ

สิ่งที่คนอื่นคิด ทำให้ต้องการความชื่นชม ขกยอ หรือมีความคิดว่าตนเองเก่ง (กว่าที่เป็นจริง) และ
แน่นอนพวกนี้จะสนใจกับคำวิพากษ์วิจารณ์ของคนอื่นและมีความรู้สึกอับอาย ว่างเปล่า และโกรธ
6. บุคลิกภาพแบบอันธพาลหรือแบบต่อต้านสังคม (Sociopathic or Antisocial Personality Disorder)

ประกอบด้วยลักษณะสำคัญคือ อารมณ์ไม่มั่นคง ขาดจริยธรรมและคุณธรรม การ
ตัดสินใจไม่ถูกต้อง และขาดความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่นหรือหมู่คณะ ปราศจากความเมตตากรุณา
เอาแต่ใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น และขาดความรับผิดชอบ อาจก่อพฤติกรรม
รุนแรงโดยไม่สามารถควบคุมได้ และเมื่อกระทำแล้วก็พยายามหาเหตุผลให้กับการกระทำนั้น
โดยไม่มีความสำนึกผิด ทั้งการลงโทษไม่ทำให้เข็ดหลาบ บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบนี้นับว่าเป็น
อันตรายต่อสังคมถ้าเกิดความคับข้องใจ บุคลิกภาพแบบนี้มักเริ่มตั้งแต่วัยเด็กหรือระยะแรก ๆ ของ
วัยรุ่น ส่วนใหญ่ถ้าไม่เริ่มก่อนอายุ 15-16 ปี มักจะไม่เกิดขึ้นเลย

ลักษณะของบุคลิกภาพแบบนี้ยังไม่เป็นที่ทราบชัด เพราะการวินิจฉัยความผิดปกติยังไม่มี
หลักเกณฑ์ที่แน่นอน แต่อย่างไรก็ตามพบว่าเกิดในเพศชายมากกว่าเพศหญิงมาก และพบบ่อยใน
คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ หรือคนที่อยู่ในเขตเมืองมากกว่าชนบท นอกจากนั้นยังพบมาก
ในคนที่มาจากครอบครัวซึ่งยุ่งเหยิง บิดามารดาแยกทางกันหรือทอดทิ้งเด็ก บิดามารดาติดยาหรือ
เป็นอาชญากร

บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบนี้มักประสบปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครภ์นอก
สมรส การบาดเจ็บจากการต่อสู้หรืออุบัติเหตุ และปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งได้แก่การติดยาหรือยา
เสพติด อารมณ์ซึมเศร้า และโรคประสาทแบบฮิสทีเรีย นอกจากนั้น ยังมีปัญหาด้านการเรียน
ปัญหาด้านความสัมพันธ์กับคู่สมรส ปัญหาการทำงาน การเป็นทหารและปัญหาด้านกฎหมายอาจ
ต้องเข้าไปอยู่ในสถานกักกัน หรือแม้แต่ในคุก

ลักษณะสำคัญ

1. อายุที่กำลังมีความผิดปกติต้องไม่ต่ำกว่า 18 ปี
2. ต้องเริ่มมีอาการก่อนอายุ 15 ปี โดยมีประวัติต่อไปนี้อย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่
 - 2.1 หนีโรงเรียนอย่างน้อย 5 วันใน 1 ปี เป็นเวลาติดต่อกันอย่างน้อย 2 ปี
 - 2.2 ถูกภาคทัณฑ์หรือถูกไล่ออกจากโรงเรียนเนื่องจากความประพฤติไม่ดี
 - 2.3 ประพฤติเป็นพาลเกร ถูกจับหรือถูกส่งไปที่ศาลเด็กเนื่องจากความประพฤติ

ดังกล่าว